

ŞİNASİ'NİN MİLLİYETÇİLİK ANLAYIŞI: JOURNAL ASIATIQUE'İN İZİNDE BİR DÜŞÜNSEL DÖNÜŞÜM

ŞİNASİ'S UNDERSTANDING OF NATIONALISM: AN INTELLECTUAL TRANSFORMATION IN THE FOOTSTEPS OF JOURNAL ASIATIQUE

Nisanur ERDOĞMUŞ*-Kürşat ÖNCÜL**

ÖZ: Bu makale, Tanzimat dönemi Osmanlı aydınlarından biri olan Şinasi'nin milliyetçilik anlayışını ve bu anlayışın şekillenmesinde Journal Asiatique dergisinin etkisini ele almaktadır. Şinasi'nin Paris'te bulunduğu yıllarda Fransız düşünce dünyası ve Pavet de Courteille gibi isimlerle kurduğu entelektüel ilişkiler, onun düşünsel dönüşümünde ve Türk diline yönelik modern yaklaşımlar geliştirmesinde önemli bir rol oynamıştır. Makale, Şinasi'nin *Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye* adlı atasözleri derlemesinin, onun ulusal kimlik ve millet kavramlarına bakış açısını nasıl yansıttığını analiz etmektedir. Ayrıca, bu çalışmanın kendisinden sonraki sözlükçülük faaliyetleri, özellikle Ahmet Vefik Paşa gibi isimler üzerindeki etkisi tartışılmaktadır. Bu bağlamda, oryantalist çalışmaların Osmanlı aydınları üzerindeki dolaylı etkileri incelenmiş ve Şinasi'nin milliyetçilik anlayışı, modernleşme ve kültürel mirasın korunması arasındaki dengede konumlandırılmıştır. Şinasi'nin milliyetçilik anlayışının, Osmanlı'da dil reformlarının ötesine geçerek bir ulusal kimlik inşa etme çabasını ifade ettiği görülmüştür. Şinasi, dilin birleştirici gücünü vurgulayan bir yaklaşımı benimserken geleneksel kültürel değerleri modern bir çerçevede yeniden yorumlamıştır. Bu bağlamda, Şinasi'nin düşünceleri, Osmanlı modernleşmesi ve Türk milliyetçiliğinin erken dönem ideolojik temellerinin bir parçası olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Şinasi, Journal Asiatique, Milliyetçilik, Tanzimat, Sözlükçülük

ABSTRACT: This article analyses the understanding of nationalism of Şinasi, an Ottoman intellectual of the Tanzimat period, and the influence of the Journal Asiatique in shaping this understanding. The intellectual relations Şinasi established with the French world of thought and names such as Pavet de Courteille during his years in Paris played an important role in his intellectual transformation and his development of modern approaches to the Turkish language. The article analyses how Şinasi's collection of proverbs, *Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye*, reflects his perspective on the concepts of national identity and nation. It also discusses the impact of this work on later lexicographical activities, especially on names such as Ahmet Vefik Pasha. In this context, the indirect effects of orientalist studies on Ottoman intellectuals are examined and Şinasi's conception of nationalism is positioned in the balance between modernisation and the preservation of cultural heritage. Şinasi's conception of nationalism was seen to go beyond language reforms in the Ottoman Empire and express an effort to construct a national identity.

* Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi./Eskişehir- niscandan96@gmail.com (Orcid: 0009-0006-5153-7723)

** Prof. Dr.-Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü/Eskişehir- onculkursat@gmail.com (Orcid: 0000-0002-0668-4007)

While adopting an approach that emphasized the unifying power of language, Şinasi reinterpreted traditional cultural values within a modern framework. In this context, Şinasi's ideas can be considered as part of the early ideological foundations of Ottoman modernization and Turkish nationalism.

Keywords: Şinasi, Journal Asiatique, Nationalism, Tanzimat, Lexicography

Giriş

XIX. yüzyıl, Osmanlı İmparatorluğu'nun modernleşme ve Batı ile yoğun etkileşim dönemi olarak, özellikle aydınlar arasında fikrîsel dönüşümlerin yaşandığı bir dönemdir. Bu dönüşüm sürecinde Batılı yayınlar, Osmanlı aydınlarının düşünce yapılarında önemli bir rol oynamıştır. Journal Asiatique, bu bağlamda Osmanlı entelektüel çevrelerinde önemli bir etki yaratmış, dilbilim, sözlükçülük ve kültürel çalışmalar üzerinden Osmanlı aydınlarının fikir dünyasına katkıda bulunmuştur. Dergi, özellikle Şinasi gibi modern Osmanlı aydınları üzerinde doğrudan ve dolaylı etkiler bırakmıştır.

Şinasi, Tanzimat dönemi Osmanlı edebiyatının en önemli isimlerinden biri olarak dil reformları, sözlükçülük çalışmaları ve edebî eserleriyle tanınmıştır. Ancak Şinasi'nin düşünce dünyasını anlamak için, onun Fransa'daki öğrenim yıllarında tanıştığı Fransız entelektüel çevrelerin ve bu süreçte okuduğu Batılı yayınların etkisini göz ardı etmemek gerekir. Bu bağlamda Journal Asiatique, Şinasi'nin yazım tarzını ve düşünsel yönelimlerini şekillendiren kaynaklardan biri olarak dikkat çeker. Derginin sözlükçülük ve dilbilim çalışmalarında geliştirdiği bilimsel yöntemler, Şinasi'nin atasözleri derlemesi olan Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye üzerinde izler bırakmıştır.

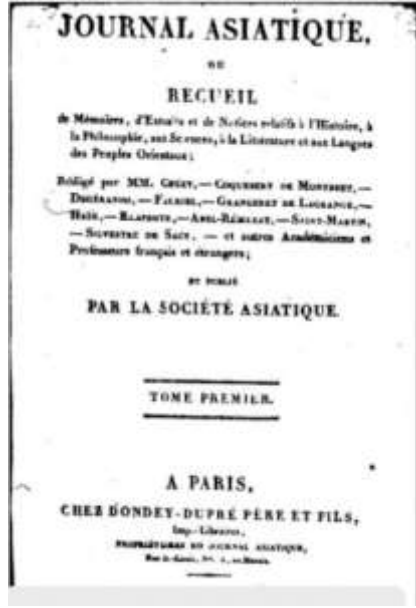
Bu çalışmada, Journal Asiatique'in genel yapısı ve yayın politikası üzerinden, derginin sözlükçülük akımı bağlamında Şinasi üzerindeki etkisi ele alınacaktır. Şinasi'nin dil ve millet anlayışının, Journal Asiatique'teki çalışmalardan nasıl beslendiği ve onun Osmanlı Türkçesine yönelik reform çabalarına nasıl yansıdığı tartışılacaktır. Araştırma, Journal Asiatique'in Şinasi'nin modern millet anlayışına nasıl bir katkı sağladığını ve bu düşünsel bağlamın Osmanlı aydınlanma hareketine etkilerini açıklamayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, makale, Şinasi'nin modernleşme ve milliyetçilik kavramlarına yaklaşımında Journal Asiatique'in rolünü değerlendirecek ve onun sonraki Osmanlı aydınlarına olan etkisini tartışacaktır.

Journal Asiatique'in Genel Yapısı

Société Asiatique, 1822 yılında Oryantalist çalışmaların Avrupa'da büyük bir merak ve ilgi uyandırdığı bir dönemde kurulmuştur. Derneğin ortaya çıkışı, insanlık tarihine dair daha derin bilgi edinme arzusuyla şekillenen bir bilimsel hareketin önemli bir parçası olmuştur. Bu dönem, Mısır hiyerogliflerinin çözülmesi, Hint edebiyatının Avrupa'ya tanıtılması ve

İslam dünyasının incelenmesi gibi önemli akademik keşiflerin yapıldığı, Oryantalizmin temel taşlarının döşendiği bir zaman dilimidir (Kavas, 2001).

Société Asiatique, kurulduğu andan itibaren geniş bir hedef kitleye hitap etmeyi amaçlayan bir kurum olarak şekillenmiştir. Oryentalist bilim insanları, tarihçiler, filologlar, sanat tarihçileri ve diplomatların yanı sıra tarım ve ticaret gibi farklı alanlarla ilgilenen profesyoneller de derneğin faaliyetlerinden faydalanmıştır. Bu çeşitlilik, Asya dilleri, edebiyatı, tarihi ve sanatlarına dair bilgiyi yaymayı hedefleyen derneğin, akademik dünyadan öteye geçerek politik ve sosyal çevrelere de nasıl nüfuz ettiğini göstermektedir. Derneğin temel amacı, Asya üzerine yapılan çalışmaları teşvik etmek ve bilimsel bilgi üretimini desteklemek olmuştur. Bu doğrultuda gramerler ve sözlükler hazırlamak, nadir el yazmalarını toplamak ve çevirilerini yapmak, coğrafya, tarih ve sanat üzerine araştırmaları yayımlamak gibi kapsamlı hedefler belirlenmiştir. Belirtilen doğrultuda bilgi birikimini yaymak amacıyla 1822’de yayımlanmaya başlayan Journal Asiatique, Asya çalışmaları için uluslararası bir referans noktası haline gelmiştir. Société Asiatique’in ilk genel kurul toplantısı, derneğin bilimsel vizyonunu ve çalışma politikasını şekillendiren önemli bir dönüm noktası olmuştur. Silvestre de Sacy’nin başkanlık ettiği toplantıda, derneğin misyonu ve hedefleri tartışılmış, disiplinler arası iş birliğine dayalı bir çalışma yöntemi benimsenmiştir. Abel Rémusat’ın toplantıda sunduğu Çin romanı İki Kuzen çevirisi gibi çalışmalar, derneğin farklı kültürler ve disiplinler arasındaki etkileşimi nasıl desteklediğini göstermektedir. Dernek, yalnızca bilimsel araştırmaları desteklemekle kalmamış, aynı zamanda uluslararası iş birlikleriyle bilimsel dayanışmayı pekiştirmiştir. Örneğin, Kalküta Asya Derneği ile ortak projeler geliştirmiş ve Vedalar’ın kopyalanması gibi çalışmaları koordine ederek, bilimsel dayanışmayı uluslararası bir düzeye taşımıştır. Journal Asiatique’in temel temaları arasında dilbilim ve sözlükçülük ön plana çıkmaktadır. Dergide yayımlanan makaleler, Asya dillerinin gramer yapıları, kelime hazineleri ve etimolojik kökenleri üzerine detaylı analizler sunmuştur. Karşılaştırmalı dilbilim çalışmaları, farklı diller arasındaki benzerlik ve etkileşimleri inceleyerek bu alandaki akademik çalışmaları zenginleştirmiştir. Tarih ve arkeoloji alanında, Osmanlı, İran, Çin ve Hindistan gibi bölgelerin tarihsel ve arkeolojik mirasını ele alan incelemeler, Asya medeniyetlerinin köklü geçmişine ışık tutmuştur. Edebiyat ve çeviri çalışmaları ise Asya’nın klasik metinlerini Batı bilim dünyasına tanıtarak bu eserlerin geniş bir kitleye ulaşmasını sağlamıştır. Özellikle Türk, Arap ve Fars edebiyatları üzerine yapılan çalışmalar, bu alanların Batı’daki tanınırlığını artırmıştır. Asya toplumlarının sosyal yapıları ve kültürel gelenekleri üzerine yapılan incelemeler ise, bu coğrafyaların çeşitliliğini ve zenginliğini ortaya koymuş, etnografik ve sosyolojik analizlere katkıda bulunmuştur. Böylece, Société Asiatique, yalnızca akademik bir kurum değil, insanlık tarihine ışık tutan ve bilimsel iş birliğini teşvik eden bir yapı haline gelmiştir (Finot, 1922).

Şekil 1. Journal Asiatique 1822 sayısı kapağı

Journal Asiatique'in bilimsel yaklaşımı, filolojik analizler, karşılaştırmalı metodolojiler ve eleştirel metin incelemeleriyle desteklenmiştir. Bu yöntemler, Asya çalışmalarını disiplinler arası bir çerçevede ele alarak derginin, bilim dünyasında temel bir kaynak ve referans noktası haline gelmesine olanak tanımıştır (Bozdemir, 2023).

Osmanlı Aydınlarına Etkisi

Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa ile olan köklü ilişkileri, Türkçe öğrenme fikrini tarihsel bir bağlamda Avrupa'nın gündemine taşımıştır. XIV. yüzyılda Balkanlar'daki Osmanlı genişlemesi, Türkçenin Avrupalılar arasında ilgi uyandırmasına ve bu dili öğrenme ihtiyacının doğmasına neden olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun askerî ve siyasî etkisi, Türkçe'nin Avrupa'da diplomatik ve ticarî ilişkilerde önemli bir araç olarak kullanılmasını sağlamış, bu bağlamda Fransa gibi ülkelerde Türkçe eğitimi resmî politikalarla desteklenmiştir. Osmanlı'nın Doğu ve Batı arasında bir köprü işlevi görerek kültürel ve ticarî alışverişi kolaylaştırması, Avrupalıların Türkçe ve Türk kültürüne olan ilgisini daha da artırmıştır. Hümanist fikirlerle erken dönemde tanışan Fransa, Türk kültürü, dili ve tarihi üzerine ilgi duyan en önemli Avrupa ülkelerinden biri olmuştur ve Osmanlı tarihi, dilbilimi, edebiyatı ve sosyolojisi gibi alanlarda uzun yıllardır kapsamlı çalışmalar yürütmüşlerdir. Türkoloji, Fransa'da uzmanlaşmış bir araştırma alanı olarak aktif bir şekilde desteklenmiş ve üniversiteler, araştırma enstitüleri ile kültürel kurumlar tarafından teşvik edilmiştir. Bu bağlamda, Türkçe öğrenme ve Türk kültürünü anlama çabaları, Fransa'daki Türkoloji bölümleri ve programlarıyla somut bir şekilde hayata geçirilmiştir (Temir, 2024; Şahiner, 2024).

Bu ilgiyi takip eden yıllarda Julien Klaproth, Louis Bazin ve Jean-Louis Bacqué-Grammont gibi isimlerin çalışmaları, Türk dili, tarihi ve kültürü üzerine dönemin Osmanlı aydınları için yol gösterici olmuştur. Özellikle Klaproth'un Orhon Yazıtları üzerine yaptığı öncü çalışmalar, Türklerin köklü tarihini ve kültürel mirasını anlamada Osmanlı entelektüellerine ilham kaynağı olmuştur. *Journal Asiatique* dergisi de Osmanlı tarihi, dilbilimsel incelemeler, yazıt çalışmaları ve Türk edebiyatı üzerine yayımladığı makalelerle Osmanlı aydınlarının Batı'nın bilimsel yöntemleriyle tanışmasına katkı sağlamıştır. Louis Bazin'in Türk dili ve yazıtları üzerine yaptığı derinlemesine analizler, Osmanlı entelektüellerine Türkçe'nin kökenlerini ve kimliksel önemini kavrama fırsatı sunarken, Bacqué-Grammont'un Osmanlı tarihi üzerine gerçekleştirdiği çalışmaları, tarih yazımında Osmanlı merkezli bir perspektifin gelişmesine olanak tanımıştır. Bu çalışmalar *Journal Asiatique*'i Osmanlı aydınları için yalnızca bir bilgi kaynağı değil, modern bilimsel yöntemlerin uygulanabilirliğini öğrenme ve bu yöntemleri yerel bağlamda hayata geçirme fırsatı sunan bir araca dönüştürmüştür. Dergide yayımlanan makalelerde kullanılan filolojik analiz, karşılaştırmalı dilbilim ve eleştirel metin yayını gibi yöntemler, Osmanlı-Türk kimliğinin bilimsel bir zeminde ele alınmasına rehberlik etmiştir. Özellikle sözlükçülük ve çeviri çalışmaları, Osmanlı aydınlarının dil reformları ve Türkçe'nin zenginleşmesi konusundaki girişimlerine ilham vermiştir. Bu etkileşim, Osmanlı modernleşme sürecinde aydınların Batı ile bilimsel bir bağ kurmasına katkıda bulunmuş ve milliyetçilik düşüncelerini şekillendirmede kilit bir rol oynamıştır.

Osmanlı aydınlarının Türk dili ve kültürünü Batı'nın akademik standartlarıyla değerlendirmelerine olanak sağlayan *Journal Asiatique*, onların entelektüel ufuklarını genişletmiştir. Türk dili ve tarihi üzerine yapılan çalışmalar ise onun bilimsel yayın organı olan *Journal Asiatique* aracılığıyla büyük bir ivme kazanmıştır. Derneğin kuruluşundan itibaren Türk dili ve kültürü, disiplinler arası araştırmaların odağında yer almış ve özellikle dilbilimsel incelemeler ve sözlükçülük çalışmalarıyla öne çıkmıştır. Bu süreç, Türkolojinin bağımsız bir bilim dalı olarak şekillenmesine zemin sağlamıştır.

Derginin kurulduğu ilk yıldan itibaren Türkoloji çalışmaları merkeze alınmıştır. Julien Klaproth'un 1822 yılında *Société Asiatique*'de sunduğu ve *Journal Asiatique*'de yayımlanan çalışmaları, Türk diline dair incelemelerin başlangıç noktası olmuştur. Klaproth'un Sibirya'da bulunan bilinmeyen yazıtlar üzerine yaptığı bildirim, Türk dilinin en eski yazılı belgelerinden biri olan Orhon Yazıtları'nın keşfiyle sonuçlanmıştır. Orhon Yazıtları, Türk dilinin tarihi evrimini ve bu döneme ait dilsel durumları anlamak için eşsiz bir kaynak sunmuş, aynı zamanda Türkoloji'nin disiplinler arası bir bilim dalı olarak gelişmesine katkıda bulunmuştur. Yazıtlar üzerinde yapılan çözümlemeler, yalnızca Türk dilinin tarihine değil, aynı zamanda Türk kültürünün sosyal, siyasi ve dini yapısına dair önemli bilgiler sağlamıştır.

Türk dili üzerine yapılan çalışmalar arasında sözlükçülük faaliyetleri, özellikle dikkat çekici bir yer tutmuştur. A. de Biberstein-Kazimirsky, 1833 yılında Türkçeden Fransızcaya bir sözlük hazırlamış ve bu çalışma, dilbilimsel çalışmalar açısından önemli bir kilometre taşı olmuştur. Bunun yanı sıra, Société Asiatique üyeleri, Türkçe üzerine kapsamlı gramer ve sözlük çalışmaları gerçekleştirmiş ve bu çalışmalar Türk dilinin Batı'daki bilimsel çevrelerde daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamıştır. Örneğin, Belin ve Clément Huart gibi bilim insanları, Osmanlı Türkçesi ve genel Türk dili üzerine yapılan sözlük ve gramer çalışmalarına öncülük etmişlerdir. Aynı şekilde, Ignace Krachkovsky gibi Türk dili ve edebiyatı üzerine yoğunlaşan bilim insanları, Türk dilinin farklı lehçelerini, yazılı kaynaklarını ve edebi geleneklerini derinlemesine incelemiştir. Bu çalışmalar, Türkçenin zengin yapısını belgelemekle kalmamış, aynı zamanda dilin evrimini ve tarihsel gelişimini de gözler önüne sermiştir (Bozdemir, 2023).

Société Asiatique'nin Türk dili üzerine yaptığı çalışmalar ve sözlükçülük alanındaki katkıları, Türkoloji disiplininin akademik dünyadaki yerini güçlendirmiştir. Dernek, bu tür çalışmalar için uluslararası bir platform sağlayarak, Türkoloji alanında yeni keşiflere ve derinlemesine analizlere olanak tanımıştır. Türk dilinin sözlükçülük açısından ele alınışı, yalnızca bir dilbilimsel araştırma değil, aynı zamanda Türk kültür mirasını küresel akademik dünyaya tanııtma aracı olarak da büyük bir öneme sahip olmuştur.

Şinasi'nin Société Asiatique Üyeliği: Osmanlı'da Modern Sözlükçülüğün Doğuşu ve Batı ile Bilimsel Etkileşim

Journal Asiatique dergisi, sözlükçülük alanındaki çalışmalarıyla Osmanlı Türkçesi ve Türkoloji alanında önemli bir bilgi kaynağı olmuştur. Farklı dillerin gramer yapıları, etimolojik kökenleri ve kelime hazinelerini ele alan makalelerle bu alandaki bilimsel çalışmalara yön veren dergi, Osmanlı aydınları için hem bir referans noktası hem de ilham kaynağı olmuştur. Pavet de Courteille, Türk dili üzerine yaptığı sözlük ve dilbilim çalışmalarıyla bu süreçte öne çıkan isimlerden biridir. Courteille'in *Dictionnaire Turc-Oriental* adlı eseri, dönemin en dikkat çekici çalışmalarından biri olarak sadece Batı bilim dünyasında değil, Osmanlı entelektüel çevrelerinde de etkili olmuştur. Şinasi ise 1851 yılında Société Asiatique'e üye kabul edilmesiyle bu entelektüel çevreye dâhil olmuş ve burada Courteille gibi önemli bilim insanlarıyla dostluklar kurmuştur. Courteille, sözlüğünün ön sözünde Şinasi'den "dostum ve âlim üstadım" diyerek bahsetmiş, onun bilimsel çalışmalara yaptığı katkıları açıkça ifade etmiştir. Paris'te geçirdiği yaklaşık beş yıl, Şinasi'nin dil bilgisi ve sözlükçülük anlayışını modern ve sistematik bir perspektifle geliştirdiği bir dönem olmuştur. Arapça ve Farsça gibi dillerdeki yetkinliği, Osmanlı Türkçesinin yapı taşlarını daha iyi analiz etmesine olanak sağlamış ve bu bilgi birikimi, Osmanlı'da modern Türkçe çalışmalarının temellerini oluşturmıştır (Aydın, 2017).

Société Asiatique üyeliği ve bu bağlamda kurduğu bilimsel ilişkiler, Şinasi'nin Türk dili ve sözlükçülük alanında Osmanlı'da öncü bir rol üstlenmesine zemin hazırlamıştır. Şinasi'nin etkisi, yalnızca kendi çalışmalarıyla sınırlı kalmamış; Osmanlı aydınlarının dil bilincini geliştirmelerine ve Türkçenin bilim ve kültür dili olarak daha etkin bir şekilde kullanılmasına da katkı sağlamıştır. Batı'dan öğrendiği modern dilbilim ve sözlükçülük yöntemleri, Osmanlı'da dil reformu süreçlerine ilham kaynağı olmuş, Türkçenin modernleşme çabalarında kalıcı izler bırakmıştır (Nalbant, 2017).

Şekil 2. Pavet De Courteille'in Journal Asiatique dergisindeki sözlük çalışması kapağı

Şinasi ile Courteille arasındaki bağı daha iyi anlayabilmek için Pavet de Courteille'in çalışmalarına göz atmak yerinde olacaktır. XIX. yüzyılın önde gelen Türkologlarından biri olarak, Şark Dilleri Okulunda eğitim almış ve 1854 yılında Collège de France'ta Türkçe kürsüsüne atanmıştır. 1861'de ise Türk Dili ve Edebiyatı profesörlüğüne yükselmiştir. Türkçe, Çağatayca ve Uygurca gibi Türk lehçelerine dair araştırmalar yaparak, Türkolojinin Fransa'daki kurumsallaşmasına önemli katkılar sağlamıştır. Pavet de Courteille, Türkçeden Fransızcaya yaptığı çevirilerle Osmanlı tarih ve edebiyatını Batı dünyasına tanıtmış, aynı zamanda Çağatayca alanında da öncü bir araştırmacı olmuştur. 1870 yılında yayımladığı Dictionnaire Turc-Oriental, Babur, Ebulgazi Bahadır Han ve Mîr Ali Şîr Nevaî gibi yazarların eserlerine dayanmaktadır. Bu sözlük, yalnızca Çağatayca kelime hazinesini sunmakla kalmamış, aynı zamanda Türk lehçeleri arasındaki ilişkileri anlamak için önemli bir kaynak olmuştur. Eserin, W. Radloff gibi tanınmış bilim insanları tarafından sıkça referans alınması, sözlüğün bilimsel değerini ortaya koymaktadır. Pavet de Courteille'nin çalışmaları arasında, 1857 yılında Nâbî'nin Hayriyye eserinin yayımlanması ve Uygurca yazmalar

üzerinde yaptığı araştırmalar da bulunmaktadır. Özellikle Antoine Galland'ın getirdiği Uygurca yazmalar üzerindeki çalışmaları, bu yazmaların dil ve içerik bakımından daha iyi anlaşılmasını sağlamış ve Abel Rémusat, Pierre-Amedée Jaubert gibi önceki araştırmacıların hatalarını düzeltmiştir. Bu kapsamda Mi'râcnâme ve Tezkire-i Evliyâ gibi önemli metinleri neşretmiştir. Journal Asiatique dergisinde yayımladığı yazıları, Türk dili ve edebiyatı üzerine yaptığı çalışmalara ışık tutmaktadır. Pavet de Courteille, Société Asiatique'in başkan yardımcılığı görevini yürütmüş ve 1873 yılında Académie des Inscriptions üyesi olarak seçilmiştir. Fransa dışında da büyük bir itibar kazanan bu bilgin, 1889 yılında Rus Bilimler Akademisi'nin yabancı üyeliğine getirilmiştir. Aynı yıl Paris'te vefat eden Pavet de Courteille, Türk dili ve kültürüne yaptığı katkılarla, Osmanlı aydınları ve Batı'daki Türkoloji çalışmaları arasında önemli bir köprü kurmuştur. Onun çalışmaları, yalnızca Türk dilinin bilimsel incelemesini derinleştirmekle kalmamış, aynı zamanda Türk kültürünün Avrupa'da tanınmasına da öncülük etmiştir (Yılmaz, 2016). Bu çalışmalar ve Şinasi'nin burada bulunduğu yıllarda yapılan çalışmalara bakıldığında onun ülkesine döndüğünde ortaya koyduğu eser de tıpkı Fransız aydınlarının da yaptığı gibi kendi değerlerini, kültür öğelerini ve dilin hazinesini bir eserde toplamak olmuştur. Durub-ı Emsal-i Osmaniye, Şinasi'nin Türk edebiyatında atasözlerini sistematik bir biçimde derleyerek kaleme aldığı, Tanzimat dönemi dil ve sözlükçülük çalışmalarında önemli bir yere sahip olan eseridir. 1863 yılında yayımlanan bu çalışma, yaklaşık 1500 atasözünü alfabetik bir sırayla sunar ve her bir atasözüne sade ve anlaşılır açıklamalar ekleyerek atasözlerinin anlamlarını okuyucuya aktarır. Bu yönüyle eser, yalnızca bir derleme değil, aynı zamanda halk dilinin zenginliklerini ortaya koyan bir dilbilimsel çalışma niteliği taşır. Türkçenin ifade gücünü ve kültürel derinliğini belgeleyen Durub-ı Emsal-i Osmaniye, modern sözlükçülük anlayışının izlerini taşıırken, halk dilini yazılı kültüre kazandırarak dönemin toplumsal ve kültürel yapısını da gözler önüne serer. Şinasi'nin bu eseri, Tanzimat dönemi edebiyatının dilde sadeleşme çabalarını desteklerken, halk arasında kullanılan deyimlerin ve atasözlerinin kayda geçmesiyle Türkçeye bilimsel bir yaklaşım sunar ve sözlükçülük tarihimizde önemli bir yer tutar (Beyzadeoğlu, 2005).

Courteille'in çalışması ile ilişkilendirildiğinde Şinasi için metodolojik bir örnek teşkil etmiş olması kelimelerin sistematik olarak incelenmesi ve açıklanması gibi yaklaşımlarında yol gösterici olduğu görülmektedir. Paris yılları ve kurduğu entelektüel ilişkiler, Şinasi'nin modern Türk edebiyatının temellerini atmasında belirleyici bir zemin hazırlamıştır. Bourdieu'nün perspektifinden bakıldığında, Şinasi'nin Osmanlı'daki kültürel alanı dönüştürme çabası hem edebi üretim süreçlerini hem de dil ve iletişim normlarını modernleştirme girişimini ortaya koymuştur. Bu bağlamda, onun reformist bakış açısı, Osmanlı-Türk edebiyatında bir dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir (Ergişi, 2012).

Şinasi'nin Türkçe ve Türk folkloru alanlarında öncü çalışmalar yapmasının temel nedenleri arasında, Osmanlı'nın geleneksel eğitim sistemi, Osmanlıcılık ideolojisi ve Batı'daki akademik gelişmeler sayılabilir. Medrese temelli Osmanlı eğitim sisteminin Arapça ve Farsça'ya ağırlık vermesi, Türkçe üzerine yapılan dil çalışmalarının sınırlı kalmasına neden olmuştur (Shaw ve Shaw, 1976). Çok uluslu ve çok dinli imparatorluk yapısını korumayı amaçlayan Osmanlıcılık ideolojisi, ortak bir "Osmanlı" kimliği oluşturmaya odaklanarak Türk kültürü ve folkloruna yönelik çalışmaların gelişimini engellemiştir. Şinasi'nin Fransa'da tanık olduğu XIX. yüzyıl Batı düşüncesindeki modern dil bilgisi ve folklor çalışmaları, onun bu alanlarda Osmanlı toplumunda da benzer çalışmalar başlatmasına öncülük etmiştir.

XVIII. ve XIX. yüzyıllarda Fransa'da sözlük çalışmaları ve oryantalist araştırmaların yoğunlaşması ise, sömürgecilik, bilimsel merak, ticari ilişkiler, dini faaliyetler ve Romantizm akımı gibi birden fazla faktörün etkisiyle gerçekleşmiştir. Sömürgecilik, Doğu dillerini ve kültürlerini anlama ihtiyacını doğururken (Esmen, 2021); Aydınlanma, Doğu'nun eski medeniyetlerine yönelik bilimsel merakı arttırmıştır. Ticari ilişkiler ve Hristiyan misyonerlerin faaliyetleri de sözlük çalışmalarını ve dil öğrenimini teşvik etmiştir. Romantizm akımı ise, "egzotik" Doğu kültürlerine olan ilgiyi artırarak oryantalist araştırmaların yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur. Bu araştırmalar, sadece dil ve tarihle sınırlı kalmayıp, Doğu toplumlarının gelenek, inanç ve sanatlarını da kapsamıştır.

Yapılan bu çalışmaların temelinde milliyetçilik anlayışı yatmaktadır ve bu anlayış XIX. yüzyıl Fransa'sında modern ulus-devlet inşasını kurma çabası ile ortaya çıkmıştır. Dilin merkezi bir rol oynadığı bir milliyetçilik anlayışı üzerine Fransızca, ulusal kimliğin ve kolektif bilincin temeli olarak görülmüştür. Dilin standartlaştırılması ve yaygınlaştırılması, ulusal birliğin sağlanmasında kritik bir öneme sahip olmuştur (Kılıç, 2022). Fransız Devrimi'nin "halk egemenliği" ilkesi, "millet" kavramına yeni bir anlam kazandırarak millet, artık sadece kültürel bir kimlik değil, aynı zamanda belli bir toprak üzerinde yaşayan ve kolektif egemenlik hakkını kullanan bireylerin oluşturduğu siyasi bir topluluk halini almıştır. Bu modern millet anlayışı, tarihsel, dilsel ve siyasi birliği temel almıştır. Bu yaklaşım, Avrupa'da ulus-devletlerin oluşumunda önemli bir rol oynadı ve "millet" kavramının modern anlamını şekillendirmiştir (Carr, 1990). Bu milliyetçilik anlayışı, Journal Asiatique dergisindeki çalışmalara da yansdı. Dergide yazı yazan araştırmacılar, millet kavramını tarihsel, dilsel ve kültürel açıdan incelediler ve ulusal kimliğin inşasında dilin merkezi rolünü vurguladılar. Örneğin Silvestre de Sacy, Arap dünyası ve İslam üzerine yaptığı çalışmalarda, milleti dil, din ve gelenekler etrafında birleşen bir topluluk olarak tanımladı (Bilici, 2008). Abel Rémusat ise, Çin üzerine yaptığı çalışmalarda millet kavramını tarihsel süreklilik, güçlü bir merkezi otorite ve dilsel birlik temelinde açıkladı. Bu örnekler, XIX. yüzyıl Avrupa'sında milliyetçilik anlayışının ve millet kavramının farklı kültürler ve coğrafyalar

için nasıl yorumlandığını göstermekteydi. Pavet de Courteille gibi Türk dili ve kültürü üzerine çalışmalar yapan isimler de özellikle dilin bir milletin kimliğini oluşturmadaki rolünü vurgulamıştır. Dillerin yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda Türk milletinin kültürel mirasını yansıtan bir araç olduğunu ifade etmiştir. Bu araştırmacılar, millet kavramını inceledikleri kültürlerle özgü dinamiklerle ele almış, ancak genel olarak ortak dil, tarih ve kültürel değerleri milletin temel unsurları olarak görmüşlerdir (Erdem, 2007).

Journal Asiatique, oryantalist bakış açısıyla Doğu'yu anlama, kategorize etme ve Batı'nın entelektüel, siyasi ve kültürel çerçevesine yerleştirme çabasının bir parçası olarak öne çıkmıştır. Batılı araştırmacılar için Doğu'nun tarihini, dillerini, edebiyatını ve kültürlerini inceleme ve yorumlama platformu işlevi gören dergi hem oryantalist paradigmayı hem de dönemin entelektüel merakını somutlaştırmıştır. Bu isimler; dilbilim, tarih ve kültürel analiz yoluyla Doğu'ya yönelik Avrupalı bir anlayışın şekillenmesine katkıda bulunmuşlardır (Bulut, 2007). Edward Said'in tanımıyla bu çerçevede, oryantalist çalışmalar Osmanlı İmparatorluğu üzerinde geniş kapsamlı etkiler yaratmıştır. Özellikle dilbilim ve sözlükçülük çalışmaları, Osmanlı entelijansiyası üzerinde doğrudan ve dolaylı etkiler oluşturmıştır (Said, 2023).

Fransız oryantalistlerinin Türk dili, edebiyatı ve tarihi üzerine yoğunlaşan çalışmaları, Osmanlı modernleşme hareketlerinde önemli bir referans noktası olmuştur. Osmanlı aydınlarının kendi dillerine ve kültürel miraslarına eleştirel bir gözle bakmalarına da olanak tanımıştır. Şinasi gibi isimler, Paris'te bulundukları dönemde Fransız entelektüel çevreleriyle etkileşim içine girerek modern sözlükçülük, gramer çalışmaları ve edebiyat teorileri gibi alanlarda etkilenmişlerdir. Bu bakış açısıyla oluşturulmuş olan Şinasi'nin Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye adlı eseri, dilin bir kültür taşıyıcısı olduğu fikrini benimsemesi ve Osmanlı Türkçesini sistematik bir şekilde inceleme çabasının bir ürünü olarak değerlendirilebilir. Fransız oryantalistlerinin dilbilimsel çalışmaları, Osmanlı'da dilin sadeleşmesi ve eğitim reformları gibi konularda öncü fikirlerin doğmasına entelektüel bir zemin hazırlamış ve bu reformların temellerini atmıştır.

Şinasi ve Dil Eksenli Milliyetçilik Anlayışının Doğuşu

Şinasi'nin düşünsel dünyası, Osmanlı'daki modernleşme çabaları ve Paris'te geçirdiği yılların derin etkisiyle şekillenmiştir. Fransız düşünürlerin eserleri ve özellikle Journal Asiatique gibi entelektüel platformlar, onun milliyetçilik anlayışını önemli ölçüde etkilemiştir. Şinasi, bireyin ve toplumun kimlik arayışını vurgulayan bu yaklaşımlardan ilham alarak, Osmanlı modernleşmesinde dilin ve kültürün merkezi bir öneme sahip olduğunu savunan bir bakış açısı geliştirmiştir. Bu bağlamda, Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye adlı eseri, Osmanlı halkının ortak değerlerini yansıtan atasözlerini sistematik bir biçimde bir araya getirmesi ve dilin ulusal kimlik inşasındaki rolünü vurgulaması bakımından dikkat çekicidir. Şinasi'nin bu

çalışması, yalnızca bir dilsel derleme değil, aynı zamanda Osmanlı toplumunun geleneksel bilincine modern bir perspektifle yaklaşma çabasıdır.

Fransız milliyetçilik anlayışının etkilerini barındıran bu eser, Şinasi'nin ulusal kimlik ve millet kavramlarına dair özgün bir yaklaşım geliştirdiğini göstermektedir (Kahraman, 2010). Şinasi, millet kavramını yalnızca siyasi veya etnik bir birlik olarak değil, dil birliği, ahlaki ilkeler ve ortak kültürel değerler etrafında şekillenen bir topluluk olarak görmüştür. Ona göre atasözleri, bir milletin zihin dünyasını, hayat felsefesini ve ahlaki değerlerini yansıtan önemli bir mirastır. Şinasi, atasözlerini derleyerek Türk milletinin kolektif bilincini ve tarihsel birikimini yazılı bir formda ortaya koymayı amaçlamış ve bu çalışmasıyla milliyetçilik anlayışını evrensel değerlere bağlamıştır. Ona göre millet, geçmişten günümüze taşınan ortak birikimle şekillenen ve bu değerleri gelecek nesillere aktarma gücüne sahip bir yapıdır. Bu bağlamda, Şinasi'nin milliyetçilik anlayışı, dil ve kültür birliğini koruma çabasını esas alan bir düşünceye dayanırken, aynı zamanda modernleşme ve evrensel insani değerlere açık bir milliyetçilik modeli sunmaktadır (Koç, 2023).

Şinasi için "ata" kavramı, bireysel ve toplumsal kimliğin temel taşlarından biri olarak geçmişin değerlerini, ahlaki ilkelerini ve kültürel mirasını temsil eder. Durûb-ı Emsâl-i Osmâniyye adlı eserinde atasözlerine büyük bir önem vermesi, onun bu anlayışını açıkça yansıtmaktadır. Şinasi'ye göre ata, yalnızca soy bağıı ifade eden bir figür değil, aynı zamanda bir milletin kolektif bilincinin taşıyıcısıdır. Atasözleri, bir milletin yaşam deneyimlerinin, ahlaki değerlerinin ve hayat felsefesinin özeti olarak görülür. Şinasi, atasözlerini bir milletin kültürel kodlarını ve zihniyetini yansıtan bir hazine olarak görmüş ve bu değerleri derleyerek geçmişin bilgeliğini günümüze taşımayı hedeflemiştir. Ona göre ata, biyolojik bir bağıın ötesinde, bir milletin kendini anlamasında ve tanımlamasında rehberlik eden bir semboldür. Atalar, geçmişin değerlerini günümüze taşıırken toplumsal dayanışmayı ve kültürel sürekliliği sağlayan önemli birer figürdür.

Şinasi'nin Durûb-ı Emsâl-i Osmâniyye adlı atasözleri derlemesi, Osmanlı'da sözlükçülük ve dil çalışmaları açısından kendisinden sonraki nesiller için önemli bir temel oluşturmıştır. Bu çalışma, dilin sadeleştirilmesi, halk diline ait unsurların yazılı hale getirilmesi ve yerel kültürün sistematik bir şekilde belgelenmesi bakımından öncü bir adım olmuştur. Ahmet Vefik Paşa gibi sözlükçülük alanında önemli katkılar yapan isimler, Şinasi'nin bu çalışmasından etkilenmiş ve özellikle dilin halkla bağııı kuvvetlendiren bir anlayışı benimsemişlerdir. Ahmet Vefik Paşa'nın Lehçe-i Osmânî adlı eserinde halk diline yönelik ilgi, Şinasi'nin başlattığı geleneğin bir devamı niteliğindedir. Şinasi, atasözlerini derleyerek halkın kolektif bilincini ve ahlaki değerlerini yazıya geçirirken, Ahmet Vefik Paşa bu mirası genişleterek Osmanlı Türkçesinin söz varlığını daha sistematik ve bilimsel bir çerçevede ortaya koymuştur. Her iki çalışmada da ortak olan, dilin

sadeleşmesi ve halk arasında yaygın kullanılan ifadelerin belgelenerek korunmasıdır.

Şinasi'nin halk diline olan ilgisi, Ahmet Vefik Paşa gibi isimlere, dil çalışmaları yaparken halka yönelmeleri gerektiği fikrini aşlamıştır. Ayrıca, Şinasi'nin Fransız kültüründen edindiği dil ve edebiyat bilinci, kendisinden sonra gelenlerin sözlük hazırlama çalışmalarını yalnızca teknik bir uğraş olmaktan çıkararak kültürel bir reformun parçası olarak görmelerine ilham vermiştir. Ahmet Vefik Paşa'nın dil çalışmalarında halk kültürüne ve folklorik unsurlara ağırlık vermesi, Şinasi'nin halk bilgeliğini ve dilini edebi bir hazine olarak görmesinin bir yansımasıdır. Bu bağlamda, Şinasi'nin çalışmaları, Osmanlı'daki modern sözlükçülüğün ve halk kültürüne dayalı dil çalışmalarının en önemli ilham kaynaklarından biri olmuştur (Vural ve Böler, 2006; Karahan, 2024).

Sonuç

Bu makale, Şinasi'nin milliyetçilik anlayışının şekillenmesinde Paris'te geçirdiği yılların ve Journal Asiatique gibi entelektüel platformların etkisini incelemiştir. Şinasi, Osmanlı modernleşmesinde dilin ve kültürün merkezi bir rol oynadığına inanan bir aydın olarak, Fransız entelektüel çevrelerinden etkilenmiştir. Bu etkiler, onun milliyetçilik anlayışında yalnızca Batı'dan alınan unsurları değil, Osmanlı'nın özgün çok kültürlü yapısına dair yerel dinamikleri de göz önünde bulunduran bir yaklaşımla harmanlanmıştır.

Bu çerçevede, Şinasi'nin Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye adlı eseri, onun dil ve kültür üzerinden ulusal kimlik inşasına yönelik düşüncelerini somut bir biçimde ortaya koyan önemli bir çalışma olarak dikkat çeker. Ancak, Şinasi'nin ulusal kimlik anlayışının, modernleşme ve halk kültürünün korunması arasındaki gerilimle şekillendiği görülmektedir. Örneğin, halk dilini belgeleyip sadeleşme çabaları, dönemin elitist bakış açısıyla bir tezat oluştursa da bu çabalar Şinasi'nin Osmanlı toplumunun geniş kesimlerini ulusal bir kimlik altında birleştirme hedefine hizmet etmiştir. Bu bağlamda, Şinasi'nin milliyetçilik anlayışının modernleşme idealleri ile yerel değerler arasındaki hassas dengeyi kurma çabası olarak değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

Ahmet Vefik Paşa gibi kendisinden sonra gelen isimlerin çalışmaları, Şinasi'nin yöntem ve yaklaşımlarının Türk sözlükçülüğü ve halk kültürü üzerindeki etkisini doğrulamaktadır. Ancak, bu etkilerin yalnızca teknik düzeyde kalmayıp, dönemin ulusal kimlik arayışına da katkıda bulunduğu açıktır. Şinasi, Batı'dan edindiği modern bilimsel yöntemleri Osmanlı'nın yerel değerleriyle sentezleme çabasıyla, Tanzimat döneminin kültürel dönüşümüne öncülük etmiştir.

Sonuç olarak, Şinasi'nin milliyetçilik anlayışı, Osmanlı'da dil reformlarının ötesine geçerek bir ulusal kimlik inşa etme çabasını ifade etmektedir. Bununla birlikte, bu anlayışın Batı'daki milliyetçilik teorileriyle paralellikleri kadar farklılıklarının da altı çizilmelidir. Şinasi, dilin birleştirici

gücünü vurgulayan bir yaklaşımı benimserken, geleneksel kültürel değerleri modern bir çerçevede yeniden yorumlamıştır. Bu bağlamda, Şinasi'nin düşünceleri, Osmanlı modernleşmesi ve Türk milliyetçiliğinin erken dönem ideolojik temellerinin bir parçası olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- Aydın, A. (2017). Batı kavşağında Şinasi ve duruşu. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 17-26.
- Beyzadeoğlu, S. A. (2005). Durftb-ı Emsal-i Osminiyye'de Türkçe ile birlikte Arapça, Farsça ve Fransızca'da ortak kullanılan atasözleri ve deyimler. *İlmî Araştırmalar*, 19, 23-33.
- Bilici, F. (2008). Sacy, Antoine Isaac Silvestre de. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 35, 366-367, İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.
- Bozdemir, M. (2023). La Turcologie au seine de la Société Asiatique 1822-2022. *D'un centenaire à l'autre: la Société Asiatique de 1822 à 2022*, France.
- Bulut, Y. (2007). Oryantalizm. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 33, 428-437, İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.
- Carr, E. H. (1990). *Milliyetçilik ve sonrası*. (çev.: Osman Akinhay), İstanbul: İletişim.
- Çoruk, A. Ş. (2007). Oryantalizm üzerine notlar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 193-204.
- Erdem, Y. (2007). Pavet de Courteille, Abel Jean Baptiste Marie Michel. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. C. 34, 192-193, İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.
- Ergişi, A. (2012). Yeni Türk edebiyatının öncüsü Şinasi: Bourdieu'cü bir okuma. *Journal of International Social Research*, 5(23), 207-214.
- Esmen, C. T. (2021). Eski Türk tarihçiliğinin Avrupa'da doğuşu. *Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 65-93.
- Finot, L. (1922). *Société Asiatique, Livre du centenaire: 1822-1922*. Paris: Librairie Oriaentaliste Paul Geuthner.
- Kahraman, A. (2010). Şinasi. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 39, 166-169, İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.
- Karahan, N. (2024). Eski Türkçe'den derleme sözlüğüne bir katkı: Dünür düşük. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 12(41), 476-485.
- Kavas, A. (2001). Journal Asiatique. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 23, 582-583, İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.
- Kılıç, E. T. (2022). *Türk modernleşmesinde XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ulus kavramı ve ulus devletin inşası (1850-1950)*. Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Koç, F. (2023). II. Meşrutiyet dönemi Türkçülük fikrinin gelişimi. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 82-91.
- Nalbant, B. (2017). Türkistan, İran ve Anadolu sahasında yazılan doğu (Çağatay) Türkçesi sözlük ve gramerleri. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 14(4), 120-147.

- Said, E. W. (2023). Orientalism. *Social Theory Re-Wired*, 362-374, London: Routledge.
- Shaw, S. J. - Shaw, E. K. (1976). *History of the Ottoman Empire and modern Turkey: Reform, revolution, and republic: the rise of modern Turkey, 1808-1975*, vol. 11, Cambridge, Cambridge University Press.
- Şahiner, A. E. (2024). Kültürel diplomasi ve Türk halk bilimi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 12(39), 66-76.
- Temir, H. (2024). Fransız şarkiyat kurumu Inalco'daki Türkçe dil eğitiminin arka planı ve Türkoloji çalışmaları. *Turcology Research*, 80, 327-338.
- Vural, H. - Böler, T. (2006). Ahmet Vefik Paşa ve Türk diline katkıları. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 46, 1-23.
- Yılmaz, S. (2016). *M. Pavet de Courteille'nin "Dictionnaire Turk-Oriental" adlı sözlüğünün Türkiye Türkçesine çevirisi ve leksikolojik incelemesi*. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Extended Summary

This article explores the conception of nationalism developed by the Tanzimat-era Ottoman intellectual Şinasi, focusing on the influence of the Société Asiatique in Paris and its periodical Journal Asiatique. It asks how the journal's language-centred orientalist perspective shaped Şinasi's intellectual transformation; in what ways his proverb collection Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye makes the link between language and nationhood visible; and how that transformation informed later lexicographers such as Ahmed Vefik Pasha and the broader modern lexicographical movement in the Ottoman Empire. By mapping where Şinasi's idea of a "nation constructed through language" converges with and diverges from French theories of nationalism, the study underscores his pivotal role in Tanzimat-era modernisation. Nineteenth-century French Orientalism, with its emphasis on language, history and folklore, reflected both Europe's colonial interests and its scholarly curiosity. The works of Silvestre de Sacy, Abel Rémusat and especially Pavet de Courteille on Turkish linguistics provided Şinasi with direct methodological inspiration. Although existing scholarship recognises Şinasi as a pioneer of Tanzimat language reform, it rarely analyses this reform as a systematic nation-building strategy. By showing how Şinasi synthesised Journal Asiatique's philological method with the discourse of the French nation-state, this article fills that gap.

The research adopts a descriptive–interpretive historical analysis. Primary sources comprise Şinasi's Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye and Turkish-studies articles in Journal Asiatique; secondary sources include Bourdieu's field theory, the nationalism studies of Anderson, Hroch and Smith, and contemporary Turcology. Proverbs are subjected to linguistic–semantic analysis and discourse analysis; the resulting findings are compared with the journal's methodological approaches and interpreted through a sociological reading of Şinasi's intellectual habitus, reshaped in Paris.

The study shows that the maxim "language is the soul of the nation," dominant in Journal Asiatique, decisively shaped Şinasi's decision to organise proverbs alphabetically and systematically. The selection of proverbs aimed to transform popular collective memory into a written "national archive." Pavet de Courteille's lexicographical model, based on syntagmatic and semantic ordering, was transplanted to the Ottoman milieu, paving the way for Ahmed Vefik Pasha's Lehçe-i Osmanî and the modernisation of Ottoman lexicography. Şinasi's simultaneous effort to preserve popular speech and to align it with Western philological standards encapsulates the Tanzimat paradox of "simplification yet elitism." Through proverbs, the ancestral figure ("ata") is recast as a cultural transmitter that forges continuity between past and present in national identity.

Şinasi's nationalism emerges as a synthesis of Western philological methods and indigenous cultural values. His language-centred model can be seen as one of the earliest ideological foundations of nation-building in the Ottoman context. While Journal Asiatique introduced

orientalist philology to Ottoman intellectual life, Şinasi transformed this encounter into an “internal” project of modernisation rather than mere imitation. Future research might compare Şinasi’s writings with Balkan and Arab intellectual movements to deepen our understanding of idea circulation across the Ottoman geography in the axis of language and nationalism. These findings invite a reassessment of the nation-forming logic underlying Tanzimat language reforms and of Şinasi’s foundational role within that logic.

“İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi’nin (COPE) Davranış Kuralları” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of “Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)”:

İzinler ve Etik Kurul Belgesi/Permissions and Ethics Committee Certificate: Bu makale, izin ve etik kurul belgesi gerektirmemektedir./This article does not require permission or an ethics committee certificate.

Finansman/Funding: Bu makale için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır./ No support was received from any institution or organization for this article.

Yapay Zekâ Kullanımı/Use of GenAI: Bu makalede yapay zekâdan yararlanılmamıştır./GenAI was not used in this article.

Destek ve Teşekkür/ Support and Acknowledgment: Destek ve teşekkür beyanı bulunmamaktadır./ There is no statement of support or gratitude.

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / There is no potential conflict of interest for the author regarding the research, authorship or publication of this article.

Yazarın Notu/Aauthor’s Note: Bu makale, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tez çalışması olan “Türk Folklor Çalışmalarının Doğuşunun Arka Planı” adlı tezden oluşturulmuştur./ This article is based on the master’s thesis titled “The Background of the Emergence of Turkish Folklore Studies,” which was completed at the Department of Turkish Language and Literature, Institute of Social Sciences, Eskişehir Osmangazi University.

Katko Oranı Beyanı/ Author Contributions: Nisanur Erdoğan: Makale yazımı, editöryal katkı, makale gönderim süreci. Kürşat Öncül: Tez danışmanlığı, makale yazımı, editöryal katkı./ Nisanur Erdoğan: Article writing, editorial contribution, article submission process. Kürşat Öncül: Thesis supervision, article writing, editorial contribution.